

Naturvårdsverket

106 48 Stockholm

Öster Malma 2020-02-16

Jakttidsöversyn 2019/2020 – remiss paket 1 (NV-08122-18)

Svenska jägareförbundet ("förbundet") har följande synpunkter på remitterat förslag. Förbundet har hört samtliga Länsföreningar via intern remiss. Referenser sida 12 och 13 i detta dokument.

Inledning och grundläggande principer.

- Jakt efter klövvilt innan 1 oktober endast som vakt- och smygjakt
- Jakt efter klövvilt 1 oktober – 31 januari även med hund som förföljer vilt (ej hornbärande dovhjort under brunstuppehållet) samt alla andra jaktformer såsom tryckjakt, jakt med folkdrev och ledhund mm.
- Jakt efter klövvilt efter 31 januari endast som vakt- och smygjakt, eller en kombination av dessa jaktformer

Synpunkter på förslag till olika jakttider m.m.

Generellt anser förbundet att Naturvårdsverket i "paket 1" ger en mängd väl avvägda och motiverade förslag. Förbundet kommenterar i detta remissvar endast de förslag vi ställer oss frågande till och inte anser är motiverade eller väl belagda med fakta.

9. Allmän jakttid, vildsvin

Naturvårdsverket föreslår att den särskilda fredningsbestämmelsen för suggor som åtföljs av smågrisar tas bort. På s. 31 i förslaget framför Naturvårdsverket uppfattningen att 27 § jaktlagen medför att även en digivande sugga inte får fällas. Naturvårdsverket framför vidare att "en sugga som åtföljs av smågrisar eller dias är alltså alltjämt fredad". Naturvårdsverket menar vidare att denna ändring skulle göra regelverket mer konsekvent, då samma regel skulle gälla för alla viltarter.

Förbundet delar inte den uppfattningen. Det går inte att likställa suggor som åtföljs av smågrisar med digivande suggor med hänvisning till 27 § jaktlagen. Om frågan skulle dras till sin spets så skulle Naturvårdsverkets uppfattning innebära att det aldrig skulle gå att fälla ett hondjur av klövvilt då en säker bedömning av huruvida ett hondjur är digivande endast kan ske efter att djuret fällt. Detta gäller framförallt vildsvin eftersom de kan vara digivande året om.

Det är förbundets uppfattning att jakten ska bedrivas så att inte viltet utsätts för, som det står i lagtexten, onödigt lidande. Detta innebär att jägare inte bör fälla hondjur som åtföljs av sina ungar, likt den bestämmelse som nu gäller för suggor som åtföljs av smågrisar. Om en älgko kommer med sin eller sina kalvar i följe, får hon inte fällas för då vet jägaren att kalvarna kan orsakas onödigt lidande. Man bör heller inte fälla en älgko utan att iakttä älgkon under en så pass lång tid eller sträcka så att man rimligen kan anta att älgkon inte åtföljs av en eller flera kalvar. Men har man gjort en rimlig bedömning är det inte fel att fälla hondjuret även om det senare visade sig att det fanns mjölk i juvret.

Samma resonemang har domstolarna fört när det gäller situationer då björnhona med ungar har fällt, som har en uttrycklig fredningsbestämmelse likt den som nu gäller för suggor. Samma principer gäller enligt förbundets uppfattning vid jakt på övrigt klövvilt då det gäller hondjur som kan ha eller åtföljas av ungar. Jakttiderna har satts med utgångspunkt från att ungar ska kunna klara sig själva om moderdjuret fällt vid jakt. Det kan därför inte förhålla sig så att alla digivande hondjur alltid är fredade med hänvisning till 27 § jaktlagen, utan endast hondjur som åtföljs av sina ungar, i mer eller mindre omedelbar närhet av moderdjuret och då de är beroende av moderdjuret.

Den tydliga distinktion som finns mellan vildsvin och annat klövvilt och som bör återspeglas i regelverket är således att jakttider för vildsvin, till skillnad mot hjortvilt, inte kan förläggas på ett sådant sätt att ungarna med säkerhet kan klara sig själva om moderdjuret fällt. Vidare att i begreppen inte blanda in digivning då detta omöjligt kan kontrolleras före skott utan endast använda begreppet åtföljs av.

10. Allmän jakttid, dovhjort

Förbundet anser att jakten i februari efter allt klövvilt, även efter dovvilt, endast bör ske som vakt- och smygjakt. Samma regler för all jakt efter dovvilt i februari bör gälla som för den nu föreslagna jakten efter råget och kid i februari samt kronhind och kalv i februari. Förslaget att utöka jakten efter dovhind och dovkalv i mars ser förbundet inget som helst behov av då möjligheten för skydds jakt på enskilda initiativ föreslås kvarstå. En samordning av jakten på klövvilt i februari gör det tydligt för jägarna och har goda utsikter att skapa nya jakttraditioner. Att då införa avvikelser med jakt på vissa arter även i mars är olyckligt och skapar otydlighet. Det bör inte göras någon åtskillnad mellan regelverket för jaktformer mellan dovvilt respektive kronhindar och –kalvar i februari. I annat fall riskerar jaktbrott att begås av okunskap eller misstag i onödan, om de olika viltlagen misstas för varandra.

11. Allmän och särskild jakttid, kronhjort

Att införa allmän jakt på kronhind är i förbundets ögon oacceptabelt. Incitamenten för frivillig samverkan inom Kronskötselområden (KSO) tas då i princip helt bort. Liknande förändringar har gjorts vad gäller kronhjort i Danmark, Sikahjort i Asien och Vitsvanshjort i Nordamerika. Resultaten är helt samstämmiga; stammen ökar med en snabbt vikande kvalitet vad gäller medelålder, hälsa, könskvot och slaktvikt. Vidare kommer jägarnas vilja att inventera och dokumentera kronhjortar att till stora delar försvinna då de inte förvaltas aktivt.

Förbundet är positiva till möjligheten att vak- eller smygjaga kronhind och kalv under februari. Denna möjlighet bör dock förbehållas KSO och därmed utgöra ett incitament för att delta i frivillig jaktlig samverkan.

Förbundet har noterat att den allmänna jakttiden som förslås för kronhind utanför kronskötselområden eller kronhjortsområden (i Skåne) börjar 1 oktober men att jakttiden på kronhind inom kronskötselområden alltså börjar den 16 augusti. I löptexten på s. 39 och s. 41 i förslaget anges att jakttiderna synkroniseras mellan kronskötselområden och utanför sådana områden, men det stämmer inte när det gäller hindar.

12. Allmän jakttid, rådjur

Naturvårdsverket anger i själva förslaget att endast vakt- och smygjakt ska tillåtas i februari efter råget och kid. På s. 45 i förslaget anges att det är olämpligt att bedriva jakt efter rådjur med hund i februari. Förbundet instämmer i den bedömningen. I löptexten anges emellertid vidare att andra jaktformer än med hund bör vara tillåtna. Detta inbegriper i så fall allt utom jakt med förföljande hund, d.v.s. inte bara vakt- och smygjakt utan även exempelvis tryckjakt, jakt med folkdrev och jakt

med ledhund. Dessa texter är inte förenliga och förbundet är av uppfattningen som redovisats ovan, att endast smyg- och vaktjakt bör bedrivas under februari månad efter klövvilt.

Vad gäller vårjakten på råbock föreslår förbundet att denna möjlighet införs i hela landet. Erfarenheterna från de län som haft denna möjlighet är goda. Förbundet vill dock noga följa utvecklingen av denna jaktform så att den inte verkar mot en skev könskvot i rådjursstammen. Det finns risker med jaktformen där jaktmarkerna är små och inte avskjutningen är samordnad eller man förvaltar en i huvudsak egen rådjursstam. Därför bör jaktformen noga utvärderas i nästa jaktidsöversyn.

16. Särskild jakttid, älg

Naturvårdsverket föreslår att jakttiderna för älg fastställs till en fast start och sluttidpunkt och att länsstyrelsernas möjlighet att besluta om uppehåll tas bort.

Förbundets Länsföreningar är inte helt eniga i synen på ett fast startdatum och ett antal vill se en lösning liknande dagens, främst av kulturella och logistiska skäl. En majoritet kan dock tänka sig fast startdatum. Att inleda jakten redan den 1/10 är dock i förbundets ögon helt oacceptabelt. Samtliga Länsföreningar har framfört kraftig kritik mot förslaget som om det införs med stor sannolikhet skulle innebära ett ifrågasättande av hela jaktidsprocessen, Naturvårdsverkets Viltstrategi och hela älgförvaltningssystemet. Detta gäller också Naturvårdsverkets förslag att ta bort möjligheten för länsstyrelsen att besluta om uppehåll för brunst i det norra området.

Båda förslagen – jaktstart 1/10 i södra området och borttaget brunstuppehåll i norra området – innebär att älgjakt kan bedrivas under högbrunst. Förbundet motsätter sig detta av tre huvudsakliga skäl. (1) Den jaktetiska principen att inte jaga under parnings- och uppfödningstid är väl förankrad i såväl jägarkåren som EU:s naturdirektiv, och i detta fall är avsteg från rådande jaktetik inte motiverat. (2) Älgjakt under brunst går emot förvaltningsrekommendationer baserade på nationell och internationell forskning. (3) Älgjakt under brunst försvårar den förvaltning som krävs för att i enlighet med riksdagens beslut skapa en "livskraftig älgstam av hög kvalitet" vilket innebär att försiktighetsprincipen ska tillämpas.

Förbundet utvecklar sitt resonemang kring dessa tre punkter nedan.

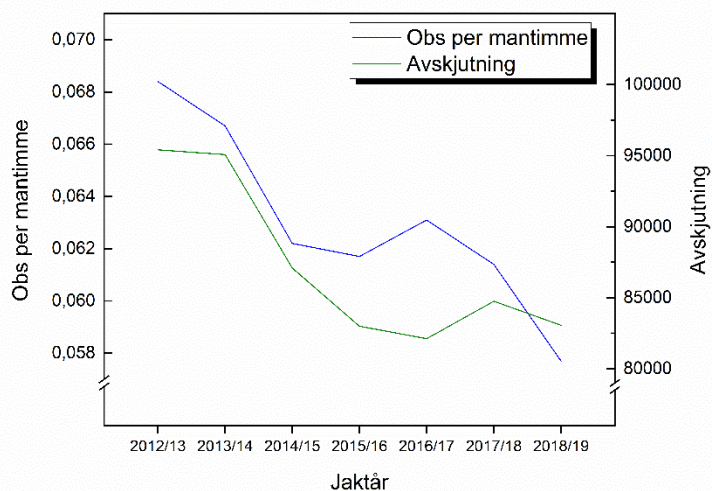
Jakt under högbrunst är ett avsteg från rådande jaktetik som inte är motiverat

Som framgår av punkt 2.1 i Naturvårdsverkets förslag bör utgångspunkten för jakttider vara att vilt inte jagas under parnings- och uppfödningstider. Samma princip gäller enligt Artikel 12.1.b i Art- och habitatdirektivet. Även om älgen inte omfattas av direktivet bör endast tungt vägande skäl medföra avsteg från denna princip. Förbundet är av uppfattningen att när det gäller vår nationalsymbol, älgen, så bör denna princip gälla.

Enligt Naturvårdsverkets förslag kan principen endast åsidosättas i undantagsfall, om det är motiverat av andra samhällsintressen, eller om påverkan på artens reproduktion kan anses ringa. Vad gäller avvägningar med andra intressen motiverar Naturvårdsverket sitt förslag på s. 51 med att det finns en betesskadeproblematik och att en bidragande faktor till detta är att avskjutningsmålen generellt inte uppnås. Som belägg för det senare framhålls att den genomsnittliga måluppfyllnaden för landets älgförvaltningsområden var 87 % under jaktåret 2017/2018.

Förbundet anser att det är av stor vikt att verka för en hundra procentig måluppfyllnad, men också att en måluppfyllnadsgrad där närmare 9 av 10 tilldelade älgar fås i praktiken måste anses vara god. I linje med förvaltningsmålet att minska betesskadorna har älgstammen dessutom minskats på nationell nivå sedan det nya älgförvaltningssystemet infördes 2012. Detta visar både älgobsinventeringen, som speglar variationer i älgstammens storlek (Ericsson & Wallin 1999), och älgavskjutningsdata (se figur nedan). Att älgstammen minskar är så väl belagt att Artdatabanken i sin pågående revidering av Sveriges rödlista måste överväga om älgen enligt rådande internationella kriterier måste uppgraderas till kategorin "nära hotad", trots att minskningen styrs av väl avvägda förvaltningsbeslut (<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/svenska-aelgen-kan-rodlistas-1>).

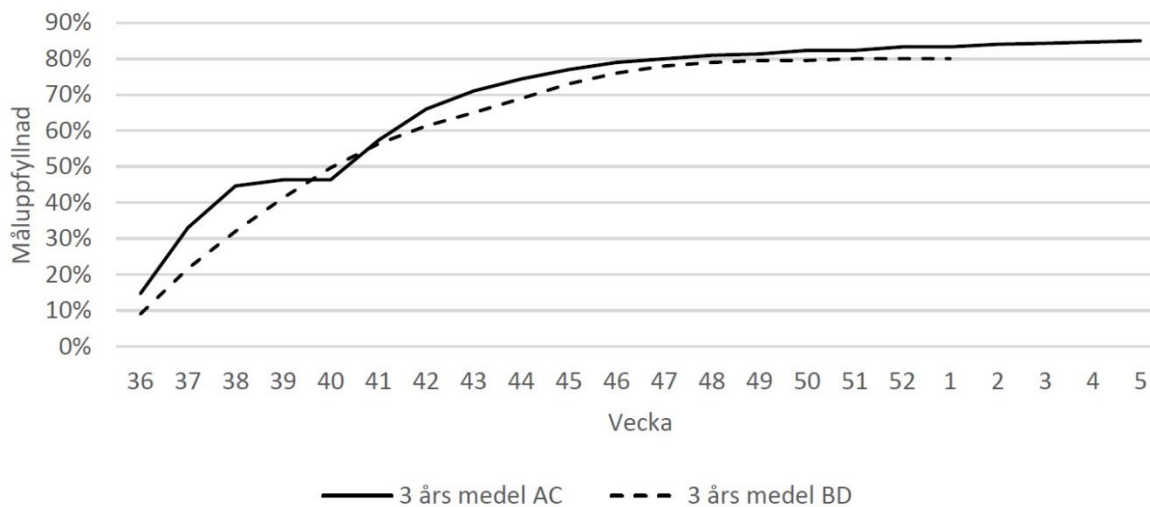

Två index på älgstammens utveckling i Sverige sedan det nya älgförvaltningssystemet infördes 2012 och t.o.m. jaktåret 2018/2019. Både älgobsinventeringen och älgavskjutningsdata visar att älgstammen minskar nationellt. Data från Svenska Jägareförbundets viltövervakning (www.viltdata.se).

Förbundet anser att älgstammens minskning visar att nuvarande förvaltningsmål uppfylls väl på en övergripande nivå. Detta visar också att målen – inklusive en ökad måluppfyllnad lokalt och regionalt – kan uppnås inom ramen för nuvarande jakttid. Förbundet understryker att det i älgens fall inte finns något som tyder på att det nuvarande brunstuppehållet i norra området minskar måluppfyllnaden. Detta illustreras av en jämförelse mellan Västerbottens och Norrbottens län, där Norrbotten inte haft brunstuppehåll sedan 2014. I Västerbotten innebär de två jaktpremiärerna, före och efter brunstuppehållet, att jägarkåren kraftsamlar två gånger. Det högre jakttrycket före och efter brunstuppehållet kompenserar därmed helt för den uteblivna jakten under uppehållet (se figur nedan; Nyman 2018).

Akkumulerad måluppfyllnad (ÄJO plan) 3-års medel

En

jämförelse mellan den ackumulerade måluppfyllnadsgraden (%) vecka för vecka mellan Västerbottens (AC) och Norrbottens (BD) län, där Västerbotten har ett brunstuppehåll medan Norrbotten inte har det. Jägarna i Västerbotten utövar ett högre jaktryck före och efter uppehållet och landar på en något högre slutlig måluppfyllnadsgrad än Norrbotten (Älgdata 2018). Figur från Nyman (2018).

Förbundet framhåller att älgstammens utveckling skiljer sig markant från exempelvis kron- och dovilt som ökat kraftigt de senaste decennierna. Förbundet anser att det med hänsyn till andra samhällsintressen kan anses befogat att i linje med Naturvårdsverkets förslag göra avsteg från principen om att jakt inte ska ske under brunst för kron- och dovilt, men att detta inte är befogat för älgen eftersom stammen redan minskar till följd av rådande förvaltning.

Forskning visar att jakt under brunst kan stressa älgen och försvåra en god förvaltning

Enligt Naturvårdsverkets etiska grundprinciper ska jakt inte ske under parningstid, och detta kan man bara frångå i undantagsfall där jakten kan antas ha en ringa effekt på artens reproduktion. På s. 53 i förslaget bedömer Naturvårdsverket att jakt under brunst inte påverkar älgstammens reproduktion eller kvalitet eftersom; "flera studier av älg visat att arten inte är känslig för störningar under brunsten (Neumann m.fl. 2009, Neumann m.fl. 2011)", eftersom jakt inte "visats sig ha någon påverkan på älgarnas rörelsemönster (Neumann & Ericsson 2018)", eftersom tidpunkten för brunst "varierar en hel del" (Malmsten m.fl. 2014) vilket gör att nuvarande brunstuppehåll "bara till viss del inträffat under älgens huvudsakliga brunstperiod", samt att älgen är anpassad till den störning som jakten innebär vilket innebär att den parar sig även om jakt bedrivs i området (pers komm Göran Ericsson).

Naturvårdsverket hänvisar här till en viss uppfattning inom forskarkåren om jaktens påverkan på älgarnas reproduktion under brunsten. Det finns emellertid delade meningar kring detta bland forskare, och förbundet anser att försiktighetsprincipen bör råda då det råder brist på forskning som stödjer att älgarna inte påverkas av jakt under brunst. Dessutom finns forskning som tydligt visar att så kan vara fallet.

Svenska Jägareförbundet ifrågasätter även Naturvårdsverkets tolkning av det vetenskapliga kunskapsläget på flera punkter.

Vad gäller den forskning om älgens rörelsemönster som Naturvårdsverket refererar till på s. 53 i förslaget så undersökte Neumann m.fl. (2011) inte älgens störningskänslighet under brunst, utan

hur älgens rörelser påverkas av den störning som det innebär att möta en vandrare i augusti eller en snöskoter i januari-februari.

Neumann m.fl. (2009) och Neumann & Ericsson (2018) visar – i linje med Naturvårdsverkets tolkning – att man på populationsnivå inte kan se att älgarnas rörelser påverkas av jakt, d.v.s. den genomsnittliga aktiviteten påverkas inte. Naturvårdsverket utelämnar emellertid andra resultat och resonemang i dessa studier. Neumann m.fl. (2009) visar att individvariationen i älgkors rörelser ökar under jakttiden, för att tillfälligt minska under brunstuppehållet. Forskarna tolkar detta som att en del älgkor kan vara mer störningskänsliga än andra, exempelvis på grund av skillnader i tidigare erfarenheter eller kondition. Individvariationen ökar dessutom mer vid älgjakt än vid småviltjakt, vilket tyder på att älgjakt är mer störande för en älgko. Neumann m.fl. (2009) och Neumann & Ericsson (2018) visar att älggtjurars rörelsemönster framför allt styrs av brunsten, då tjurarna rör sig mer och korsar vägar oftare. Detta tolkar forskarna som att älggtjurar knappt reagerar på andra stimuli under brunsten, vilket leder till ett mer riskbenäget beteende som kan bidra till att älggtjurar har en högre sårbarhet för jakt under brunsten.

Naturvårdsverket antyder på s. 53 i förslaget att forskning visar att brunsten varierar så mycket att brunstuppehållet inte fyller någon viktig funktion. Garel m.fl. (2009) visar – i linje med Naturvårdsverkets resonemang – att älgens brunst varierar mer i tid och rum än man tidigare trott. Garel m.fl. (2009) påpekar emellertid att detta handlar om att man med hjälp av en stor stickprovsstorlek (över 6000 norska älgar) statistiskt kunnat belägga skillnader som i själva verket är tidsmässigt små (dagar), exempelvis att kvigor i genomsnitt brunstar 8 dagar senare än kor. Forskarna drog också slutsatsen att merparten av djuren har ägglossning inom 10 dagar, vilket är en hög grad av synkroni, och att toppen infaller under sen september och tidig oktober (Garel m.fl. 2009).

Vad gäller forskning från Sverige så undersöker Malmsten m.fl. (2014) endast brunsten i södra älgjaktområdet, och uttalar sig inte om i vilken utsträckning brunstuppehållet i norra Sverige överlappar med brunsten, vilket Naturvårdsverket antyder på s. 53 i förslaget. I södra området konstaterar Malmsten m.fl. (2014) att det inte finns någon statistiskt säkerställd variation mellan år och områden, men att brunsten pågår längre än vad som tidigare rapporteras. Detta till trots visar Malmsten m.fl. (2014) att 90% av korna och 68% av kvigor brunstat klart vid nuvarande jaktstart. Om man från dessa räknar bort förmodat infertila kor (5%) och prepubertala kvigor (11%) innebär det 95% av korna och 76% av de könsmogna kvigor brunstat klart vid nuvarande jaktstart.

Förbundet anser att det skandinaviska kunskapsläget är tillräckligt för att konstatera att brunstuppehållet i norr i normalfallet täcker in älgens högbrunst, samt att högbrunsten är över i södra området vid nuvarande jakttidstart. Däremot skulle överlappet med brunsten öka kraftigt om jaktstarten tidigareläggs till 1/10, samt givetvis om brunstuppehållet i norra området togs bort, vilket förbundet motsätter sig. De studier Naturvårdsverket hänvisar till på s. 53 i förslaget handlar mestadels om älgens rörelsemönster. Den forskning som är mest relevant för att hur jakt under brunst kan påverka "älgstammens reproduktion och kvalitet" refereras emellertid inte av Naturvårdsverket, varför förbundet väljer att kortfattat göra detta. Sammanfattningsvis handlar denna forskning dels om att jakt under brunst ökar risken för en skev könskvot, dels att en skev könskvot i kombination med störning långsiktigt kan få negativa konsekvenser för älgstammens reproduktion och kvalitet.

Både nordamerikansk och svensk forskning visar att älggtjurar löper större risk att fällas vid jakt än kor. Det kan delvis bero på jägarnas preferenser, men älggtjurarnas beteende är en viktig faktor. Älggtjurar rör sig mer under brunsten och sannolikheten att en tjur ska fällas ökar om jakten bedrivs i nära anslutning till brunst (Sigouin m.fl. 1995; Ericsson & Wallin 2001). I den nordamerikanska studien undersöktes könsfördelningen hos älgar som fälldes vid jakt före, under och efter brunst.

Totalt sett fälldes fler tjurar. Orsaken var att tjurarnas sårbarhet för jakt ökade markant under brunsten, med en topp 20-30 september. Att kor utgjorde en större andel av populationen, och att kor löpte en likvärdig eller större risk att fällas vid jakt före och efter brunst, kompenserade inte för detta. Forskarna drog slutsatsen att om förvaltningsmålet är att minimera effekten av jakt genom att främja en balanserad könskvot och kornas möjlighet till parning, då ska jakt inte inledas förrän tidigast andra veckan i oktober i deras studieområde (Sigouin m.fl. 1995).

En skev könskvot, där andelen kor är högre än andelen tjurar, kan på flera sätt ha en negativ inverkan på älgstammens reproduktion och kvalitet.

Även om en älgdjur ofta betäcker mer än en ko (Markussen m.fl. 2019), har älgen en relativt låg testikelvikt i förhållande till sin storlek. Det innebär att en älgdjur har en sämre fysiologisk förmåga att betäcka många honor än exempelvis en råbock eller kronhjort. I en älgstam kan det därför krävas en relativt jämn könskvot för att upprätthålla en hög dräktighetsgrad hos korna (Malmsten m.fl. 2015). En skev könskvot har också visats minska sannolikheten för att kvigor ska betäckas (Solberg m.fl. 2002).

En skev könskvot, i kombination med störning på grund av jakt under brunst, kan påverka älgstammen negativt genom att kor betäcks senare. En nordamerikansk studie jämförde älgens reproduktionsprocess i ett helt ojägad population med den hos en jagad population. Älgkornas ålderssammansättning skilde inte mellan de två populationerna, men i den jagade populationerna var könskvoten skev och brunstiga älgkor följdes ofta av unga tjurar. I den ojägade populationen var könskvoten jämn och kor följdes i regel av tjurar som var mer än 5 år gamla. I den jagade populationen hade älgarnas brunstbeteenden två toppar, den andra i slutet av oktober, vilket tyder på en högre grad av ombrunst. Forskarna bedömde att en mer utdragen reproduktion var en relativt svag effekt av jakt, men tillskrev detta till faktumet att endast båg jakt var tillåten under brunst, medan den huvudsakliga jakttiden (med skjutvapen) började först efter brunst, och de rekommenderade en förvaltning som främjar en jämn könskvot (Laurian m.fl. 2000).

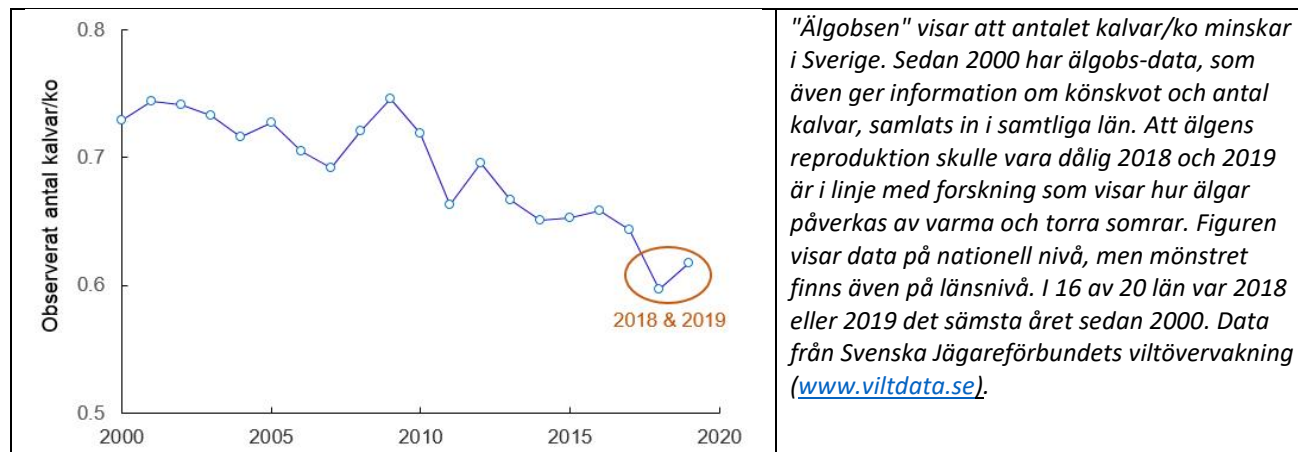
I Norge och Finland har forskning visat att en skev könskvot kan medföra att älgkor blir dräktiga senare, att kalvarna föds senare, att senfödda kalvar är mindre och inte växer ikapp utan också blir mindre som vuxna, samt att rekryteringen av kalv till vuxen ålder minskar i områden med en skevare könskvot (Saether m.fl. 2003; Solberg m.fl. 2004, 2007, 2009; Tiilikainen m.fl. 2012; Nygrén m.fl. 2015). Att senfödda kalvar inte växer ikapp utan blir mindre som vuxna kan på sikt minska älgstammens kvalitet, eftersom älgens reproduktionsframgång på många sätt är kopplade till dess kroppsvikt (Saether m.fl. 2003). För tjurar ökar andelen normala spermier med kroppsvikt, oavsett tjurens ålder, och stora tjurar får fler avkommor (Malmsten m.fl. 2015; Markussen m.fl. 2019). För kvigor ökar sannolikheten för tidig könsmodnhet vid en hög kroppsvikt, medan tyngre kor får ägglossning tidigare under brunsten och har högre ägglossningsgrad (Sand 1996a; Garel m.fl. 2009; Malmsten m.fl. 2014). I Norge och Finland har man påvisat minskande slaktvikter på kalv de senaste årtiondena, vilket delvis förklaras av en lägre kroppsvikt i vuxenpopulationen och skev könskvot (Tiilikainen m.fl. 2012). I Finland har man även bedömt att detta beror på att jakten inlemts under högbrunst och i en ny förvaltningsplan har man därför senarelagt älgjaktstarten (Nygrén m.fl. 2015).

Älgstammen är stressad och försiktighetsprincipen ska därför tillämpas

Förbundet anser det vetenskapligt klarlagt att jakt under brunst allvarligt skulle försvåra uppfyllandet av riksdagens beslut att skapa en "livskraftig älgstam av hög kvalitet". Detta eftersom forskning visar att risken av tjurar överbeskattas ökar väsentligt vid jakt under brunst. Generellt sett har den skandinaviska älgstammen redan en låg medelålder och skev könskvot med en låg andel tjur, det senare eftersom jakttrycket är högre på tjur samtidigt som dessa åldras snabbare än kor (Jarnemo

m.fl. 2018). Jaktåret 2018/2019 utgjorde tjur exempelvis 36% av de vuxna älgarna (www.viltdata.se). Därtill finns en problematik med minskande slaktvikter på kalv, samt ett minskat antal kalvar/ko (se figur nedan). Förbundet förordar förvaltningsmål som att minst 40% av den vuxna populationen ska bestå av tjur och en höjd medelålder för att öka kalvarnas kroppsvikt. För att främja möjligheterna att uppnå det nationella kvalitetsmålet ska försiktighetsprincipen ska tillämpas, och jakt ska inte ske under brunst.

Förbundet anser att man i älgförvaltningen dessutom ska beakta att den svenska älgstammen även stressas av miljöfaktorer som obalans med foderresurser (Tiilikainen m.fl. 2012) och ett varmare klimat. Det senare är en faktor som i allt högre grad kan förväntas missgynna älgen, eftersom den är anpassad till ett relativt kallt klimat, medan övriga klövviltarter i Sverige kommer gynnas. Nordamerikansk forskning kring klimatpåverkan på älg visar bland annat att reproduktion är sämre i sydliga områden, att rekryteringen av kalv till vuxenpopulationen minskar efter varma år och torra vårar/somrar, samt att den naturliga dödligheten ökar bland vuxna älgar efter att älgens värmestresströskel överskrids. På sikt förväntas också älgens utbredning förskjutas norrut (Murray m.fl. 2006; Lenarz m.fl. 2009; Monteith m.fl. 2015; Ruprecht m.fl. 2016; Murray m.fl. 2017).

För Sveriges del visar forskningen att varma och torra försomrar sänker foderkvalitén, vilket i sin tur försämrar älgkons kondition och minskar sannolikheten att hon kommer i brunst och får ägglossning på hösten (Sand 1996b). Det innebär att älgens reproduktion kan påverkas negativt under ett varmt och torrt år, som den nordamerikanska forskningen visar, och dessutom att älgkons försämrade kondition under brunsten kan ge en fördröjd effekt där det föds färre älgkalvar året efter en varm försommar (Sand 1996b). En spekulering i linje med dessa forskningsresultat är att den varma sommaren i Sverige 2018 är en orsak till den relativt låga älgkalvsproduktionen somrarna 2018 och 2019 (se figur ovan). På nationell nivå visar en nypublicerad studie att älgar i södra delen av landet har en högre kronisk stressnivå än älgar i norr. Den högre stressnivån hänger samman med den högre medeltemperaturen, medan hjorddjurstäthet, närhet till stad och vägtäthet inte påverkar. Detta kan vara tecken på att successivt högre temperaturer kommer påverka älgens hälsa och utbredning i framtiden (Spong m.fl. 2020).

Sammantaget anser förbundet att älgens redan minskande population, i kombination med bristande kvalitet på älgstammen och växande hot i form av ett varmare klimat, gör att älgen måste hanteras med stor försiktighet.

Att ta bort möjligheten för Länsstyrelserna att genom aktiva beslut bedriva en adaptiv lokal och regional förvaltning av älgen måste också ses som i direkt konflikt med Naturvårdsverkets viltstrategi.

Av denna anledning menar förbundet att i vart fall länsstyrelserna som den del av den regionala och lokala förvaltningen ska kunna bestämma om ett uppehåll i jakten om det behövs med hänsyn till skydd för viltet, om exempelvis älgstammen i ett område är mycket svag. Förbundet anser att precis som att länsstyrelserna kan föreskriva undantag från reglerna om hundanvändning med hänsyn till snö-, is-, eller temperaturförhållandena, borde länsstyrelsen kunna meddela undantag från en regel om tillåten jakt under älgens brunst beroende på de lokala eller regionala förhållandena för älgstammen inom länet.

Ytterligare synpunkter angående Särskilt jakttid - älg

Naturvårdsverket föreslår nu endast förbud mot jakt med förföljande hund älg i februari. Jakt med leddhund, tryckjakt, folkdrev m.fl. jaktformer är därmed tillåtna så länge det inte utgör ett brott mot 27 § JL. Förbundet anser dock att februarijakten endast ska bedrivas som smyg- och vakjakt, liksom på övriga klövviltarter. Se mer nedan.

I 16.5 anges att bestämmelsen om att jakttiden kan begränsas med hänsyn till renskötseln och snöförhållanden bör behållas. Förbundet anser att även dessa bestämmelser kan tas bort då frågorna redan regleras på annat håll. 93 § rennäringslagen innehåller bestämmelser om koppeltvång av hundar inom renbetesområden m.m samt även möjlighet att döda hund som förföljer ren. Någon anledning att begränsa jakten annat än vad gäller hundanvändningen föreligger inte, varför bestämmelserna i rennäringslagen är tillräcklig. Vidare kan jakten begränsas av länsstyrelsen om det behövs med hänsyn till skydd för viltet enligt 19 § jaktförordningen, såsom på grund av snö-, is-, och temperaturförhållanden. Se kapitel 19 nedan.

I Naturvårdsverkets förslag finns en skrivning som ska ge Länsstyrelsen i Norrbotten möjlighet att besluta om undantag från jakttid på dygnet vad gäller hjortvilt, i praktiken älg. Vi kan konstatera att det inte finns någon jägarvilja att utöka jakttiden så att denna möjlighet krävs. Den uttalade viljan från jägarna i området är att behålla dagens jakttider, vilket innebär avslut i mitten av oktober. Vi vet också att rennäringen starkt vänder sig mot en förlängd jakt i stora delar av Norrbotten. Detta gäller även de delar som idag har avslut av jakten i skiftet november/december.

För att göra avvägningar mellan olika intressen krävs att Länsstyrelsen får behålla rätten att inom givna ramar besluta om jakttider. Däremot ser vi inga orsaker att frånga beslutet om jakt i förhållande till solens upp- och nedgång. I förslaget till undantag finns ingen koppling till när detta undantag får beslutas om. Om man fortsatt anser att Länsstyrelsen ska ha denna möjlighet måste detta tydligt kopplas ihop med den tid och det geografiska område som berörs av polarnatten.

Naturvårdsverket konstaterar att det i delar av landet finns klimatskäl för att inleda älgjakten tidigare. Jägareförbundet delar den åsikten och har stöttat tanken på en fortsatt uppdelning av jaktstarten på älg i norra, respektive södra Sverige. Rent logiskt talar samma skäl för att avslutet av jakten separeras mellan norr och söder utifrån klimatskäl. Älgarna ställer under vintern om till att förbruka så lite energi som möjligt och bör då i möjligaste mån inte utsättas för störningar i form av riktad jakt. De tillfällen då jakt ändå har bedrivits som skydds jakt under denna tid på året har reaktionerna från både jägare och allmänhet varit starkt kritiska. Detta talar för att allmänhetens syn på jakt och jägare och därmed acceptansen för jakten i stort skulle ta skada av att tillåta älgjakt under februari i norra delarna av landet. Vi ser också att det varmare klimatet under denna tid på året snarare försvårar för älgen än underlättar då växling mellan plus och minus skapar fler perioder med skarføre och nedisat bete.

18. Förslaget innebär en kraftig inskränkning i tid på dygnet när änder och gäss får jagas.

Förbundet ställer sig frågande till detta då det inte framlagts några bevis på problem med dagens jakttider för dessa arter. Förbundet medverkar gärna till att det klarläggs om dagens jakttider innebär några problem men motsätter sig att kraftfulla åtgärder vidtas innan fakta föreligger.

19. Tider för jakt med hund och jaktträning med hund.

I 19.3 föreslås jakt med förföljande hund efter älg avslutas den 31 januari. Dock skriver Naturvårdsverket i 19.5 att "specialiserade stånd- och ledhundar" får användas under februari då jakttid råder. Förbundet delar inte den uppfattningen. Med förföljande hundar avses även ställande hundar. Sådana hundar skäller ju inte endast ståndskall på älg utan börjar med att okopplade spåra upp viltet, sedan förfölja det en mer eller mindre kort sträcka för att sedan förhoppningsvis lyckas ställa älgen genom ståndskall. Misslyckas det fortsätter hunden normalt att förfölja älgen, ibland skällande så kallat gångstånd. Endast i idealfallet ställer hunden älgen i upptaget, något som inte kan garanteras. Det är således förbundets uppfattning att så kallade ståndhundar är hundar som förföljer vilt.

När det gäller kopplade ledhundar så förhåller det sig annorlunda. De förföljer inte viltet i den mening som avses utan de är ju begränsade av den människa som håller i kopplet. Sådana ledhundar får därför idag användas i de fall förföljande hundar inte får användas men inga andra restriktioner för jakten gäller, t.ex. föreskriven vakt- och smygjakt. Så är fallet vid jakt på dovvilt i februari. Förbundet anser dock att även för älg så bör man endast tillåta vakt- och smygjakt under februari månad som för övrigt klövvilt. Denna begränsning bör då framgå av jakttiden.

Naturvårdsverket beskriver i på s. 71 under kapitel 19.11 den situationen att hundar förföljer kronvilt under september månad i de län som älgjakt bedrivs vid den tidpunkten. Naturvårdsverket betonar då att "särskild hänsyn tas till hjortarna vid jakt- och jaktträning med hund på älg under september månad". Förbundet vill påpeka att skulle en hund vid den tidpunkten förfölja kronvilt är det ett brott mot aktuell bestämmelse och detta får inte förekomma. Hur Naturvårdsverket menar att sådan särskild hänsyn ska kunna tas för att undvika lagbrott framgår inte.

37. Skyddsjakt JF bilaga 4, ny punkt: sångsvan och trana

Förbundet har tidigare framfört att en översyn av olika kriterier för skyddsjakt i syfte att harmonisera och förenkla bör genomföras. Naturvårdsverket anger att detta arbete inte hinns med inom ramen för detta arbete. Det är då av vikt att inte tillföra nya kriterier som ytterligare försvårar tolkningen av bestämmelserna i stort. I kapitel 37.2 föreslår Naturvårdsverket att en "flock om minst 10 individer" ska krävas för skyddsjakt. Hur ska då begreppet "flock" i JF Bilaga 4 punkt 20 tolkas? Krävs då också 10 individer? Förbundet föreslår att endast ordet "flock" utan kvantifiering införs.

42. Omstruktureringsförslag jaktförordning

Naturvårdsverket föreslår i kapitel 42.2 att Naturvårdsverket i framtiden ska ha rätt att besluta om jakttider, med möjlighet att delegera beslut till länsstyrelserna. Förbundet delar absolut inte den uppfattningen.

Att slå fast jakttider är en avvägning mellan etiska hänsyn, biologiska och samhällsintressen, således en fråga som ytterst bör hanteras av våra folkvalda.

Förbundets uppfattning är att den politiska nivån varit mycket tydlig med att jakttiderna är en fråga för de folkvalda. Den principen bör man under inga som helst omständigheter rucka på.

Redaktionella synpunkter

Svenska Jägareförbundet har dessutom följande redaktionella synpunkter på förslaget:

I tabellen på s. 11 under punkt 9 rörande kronhjort har den del av förslaget som rör en förlängning av jakttiden på hind och kalv i februari som smyg- och vakjakt fallit bort i sammanfattningen i tabellen. Det återfinns emellertid på s. 39 under kapitel 11.3.

I tabellen på s. 13 har förslagen rörande punkterna 22 & 23 i bilaga 1 till jaktförordningen fallit bort. De återfinns på s. 100-101 under kapitel 34 & 35.

I tabellen på s. 13 har det nya förslaget om storskarv hamnat sist i sammanställningen men den återfinns först av de nya förslagen i kapitlen senare i förslaget.

I tabellen på s. 22 har Västra Götalands län hamnat på fel rad – det länet har inte samma jakttider som Öland utan samma som Jönköpings län, Kronobergs län och Kalmar län utom Öland.

På s. 78 under kapitel 19.32 upprepas "annat" en gång för mycket.

FÖR SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Bo Sköld

Generalsekreterare

Daniel Ligne

Riksjaktvårdskonsulent

Referenser

- Ericsson G & Wallin K. 1999. Hunter observations as an index of moose *Alces alces* population parameters. *Wildlife Biology* 5: 177–185.
- Ericsson G & Wallin K. 2001. Age-specific moose *Alces alces* mortality in a predator free environment: evidence for senescence in females. *Écoscience* 8: 157–163.
- Garel M, Solberg EJ, Saether B-E, Grøtan V, Tufto J & Heim M. 2009. Age, size, and spatiotemporal variation in ovulation patterns of a seasonal breeder, the Norwegian moose (*Alces alces*). *American Naturalist* 173: 89–104.
- Jarnemo A, Neumann W, Ericsson G, Kjellander P & Andrén H. 2018. Hjortvilt i Sverige – en kunskapssammanställning. Rapport 6819. Naturvårdsverket
- Laurian C, Ouellet J-P, Courtios R, Breton L & St-Onge S. 2000. Effects of intensive harvesting on moose reproduction. *Journal of Applied Ecology* 37: 515–531.
- Lenarz MS, Nelson ME, Schrage MW & Edwards AJ. 2009. Temperature mediated moose survival in Northeastern Minnesota. *Journal of Wildlife Management* 73: 503-510.
- Malmsten J, Söderquist L, Thulin C-G, Gavier Widén D, Yon L, Hutchings MR & Dalin A-M. 2014. Reproductive characteristics in female Swedish moose (*Alces alces*), with emphasis on puberty, timing of oestrus, and mating. *Acta Veterinaria Scandinavica* 56: 23.
- Malmsten J, Söderquist L, Thulin C-G & Dalin A-M. 2015. Characteristics of spermatozoa and reproductive organs in relation to age and body weight in Swedish moose (*Alces alces*). *Animal Reproduction Science* 153: 76–86.
- Markussen SS, Herfindal I, Loison A, Solberg EJ, Haanes H, Røed KH, Heim M & Saether B-E. 2019. Determinants of age at first reproduction and lifetime breeding success revealed by full paternity assignment in a male ungulate. *Oikos* 128: 328–337.
- Monteith KL, Klaver RW, Hersey KR, Holland AA, Thomas TP & Kauffman MJ. 2015. Effects of climate and plant phenology on recruitment of moose at the southern extent of their range. *Oecologia* 178: 1137-1148.
- Murray DL, Cox EW, Ballard WB, Whitlaw HA, Lenarz MS, Custer TW, Barnett T & Fuller TK. 2006. Pathogens, nutritional deficiency, and climate influences on a declining moose population. *Wildlife Monographs* 1-30.
- Murray DL, Peers MJL, Majchrzak YN, Wehtje M, Ferreira C, Pickles RSA, Row JR & Thornton DH. 2017. Continental divide: Predicting climate-mediated fragmentation and biodiversity loss in the boreal forest. *PLoS ONE* 12(5): e0176706.
- Neumann W, Ericsson G, Dettki H. 2009. The non-impact of hunting on moose *Alces alces* movement, diurnal activity, and activity range. *European Journal of Wildlife Research* 55: 255–265.
- Neumann W, Ericsson G & Dettki H. 2011. The impact of human recreational activities: moose as a case study. *Alces* 47: 17–25.
- Neumann W & Ericsson G. 2018. Influence of hunting on movements of moose near roads. *Journal of Wildlife Management* 82: 918–928.
- Nygrén T, Maija W, Tykkyläinen R & Pusenius J. 2015. Lisääntyvät hirvinaaraat – urosten osuudet vaikuttavat hedelmöitymistien ajoittumiseen. Luke. Finland. [Citat baserat på den svenska sammanfattningen]
- Nyman JA. 2018. Bibehållet brunstuppehåll på älg (*Alces alces*): motiverat ur ett biologiskt, jaktetiskt och samhällsperspektiv. Beredningsrapport 2018-11. Jägareförbundet Västerbotten.
- Ruprecht JS, Hersey KR, HAFen K, Monteith KL, DeCesare NJ, Kauffman MJ & MacNulty DR. 2016. Reproduction in moose at their southern range limit. *Journal of Mammalogy* 97: 1355-1365.
- Sand H. 1996a. Life history patterns in female moose (*Alces alces*): the relationship between age, body size, fecundity and environmental conditions. *Oecologia* 106: 212–220.

- Sand H. 1996b. Life-history strategies in moose (*Alces alces*): geographical and temporal variation in body growth and reproduction. Doktorsavhandling, SLU Uppsala.
- Saether B-E, Solberg EJ & Heim M. 2003. Effects of altering sex ratio structure on the demography of an isolated moose population. *Journal of Wildlife Management* 67: 455–466.
- Sigouin D, Ouellet J-P & Courtois R. 1995. Moose (*Alces alces*) rutting period variations. *Alces* 31: 185–197.
- Solberg, E.J., Loison, A., Ringsby, T.H., m.fl. 2002. Biased sex ratio can affect fecundity in primiparous moose *Alces alces*. *Wildlife Biology* 8: 117–128.
- Solberg EJ, Loison A, Gaillard J-M & Heim M. 2004. Lasting effects of conditions at birth on moose body mass. *Ecography* 27: 677–687.
- Solberg EJ, Heim M, Grøtan V, Saether B-E & Garel M. 2007. Annual variation in maternal age and calving date generate cohort effects in moose (*Alces alces*) body mass. *Oecologia* 154:259–271.
- Solberg EJ, Garel M, Heim M, Grøtan V, Saether B-E & 2009. Lack of compensatory body growth in a high performance moose *Alces alces* population. *Oecologia* 158: 485–498.
- Spong G, Gould NP, Sahlén E, Crowsigt JPGM, Kindberg J & DePerno CS (2020) Large-scale spatial variation of chronic stress signals in moose. *PLoS ONE* 15(1): e0225990.
- Tiilikainen R, Solberg EJ, Nygrén T & Pusenius J. 2012. Spatio-temporal relationship between calf body mass and population productivity in Fennoscandian moose *Alces alces*. *Wildlife Biology*, 18: 304–317.